

Maciej Rohan

Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Krośnie

ORCID 0009-0008-6707-9899

Wykorzystanie umiejętności z zakresu tradycyjnych sztuk walki w pracy służb mundurowych i porządkowych na przykładzie karate kyokushin

Wprowadzenie

Różnorodne formy i specjalności bazujące na walce wręcz zyskały w ostatnim czasie na popularności. Terminy takie jak: samoobrona, sztuki, sporty czy systemy walki są coraz częściej wymieniane w odniesieniu do kwestii związanych z bezpieczeństwem. Funkcjonariusze służb mundurowych podczas pełnienia służby narażeni są na wiele czynników związanych z zagrożeniem ich zdrowia i życia. Wielokrotnie mundurowi, którzy zajmują się m.in. utrzymaniem bezpieczeństwa, zapewnieniem spokoju i porządku publicznego, zmuszeni są do konfrontacji, związanych z użyciem siły oraz innych środków przymusu bezpośredniego. Coraz częściej funkcjonariusze podejmują aktywny trening różnych form walki, aby skuteczniej realizować czynności służbowe¹. Świadczy o tym fakt, że wielu autorów porusza tematy związane z wpływem sztuk walki na pracę i działanie służb mundurowych.

¹ D. Niezdropa (2022, 12 stycznia). *Sztuki Walki w policyjnych interwencjach*. Stołeczny Magazyn Policyjny. <https://magazyn-ksp.policja.gov.pl/mag/poradniki/108216,Sztuki-Walki-w-policyjnych-interwencjach.html> [dostęp: 23.04.2025].

Juliusz Piwowarski w swoim artykule „Etyka służb mundurowych na wzór japoński w kontekście Przysięgi Dojo” ukazuje wpływ samurajskiego kodeksu *Bushido* na etos i postępowanie wojskowe po II wojnie światowej². Natomiast Konrad Raczkowski w książce „Sztuka walki i samoobrona: w aspekcie historycznym, prawnym, psychologicznym” nakreśla ogólną charakterystykę głównych sposobów walki, nawiązując do karate *kyokushin*. Twierdzi również, że większość funkcjonariuszy służb mundurowych zdaje sobie sprawę z zagrożeń, które mogą ich spotkać na służbie³.

Celem niniejszej publikacji jest ukazanie wpływu umiejętności fizycznych oraz aspektów mentalnych nabytych podczas wieloletniego treningu sztuk walki na pracę i służbę wybranych formacji mundurowych.

Do realizacji celu, który został określony powyżej, przeanalizowano akty normatywne, na podstawie których działają wybrane służby mundurowe, a także wykorzystano literaturę przedmiotową i tematyczną z zakresu nauk o bezpieczeństwie i kulturze fizycznej. Kierowano się również kilkudziesięcioletnią praktyką z zakresu sztuk walki oraz dziedziny karate *kyokushin* – zarówno pod kątem instruktorskim, jak i zawodniczym, a także doświadczeniem służbowym w formacjach porządkowych i mundurowych. Do osiągnięcia celów niniejszej publikacji wykorzystano metody badawcze takie jak: analiza treści jakościowa, obserwacja uczestnicząca oraz studium przypadku.

Część zasadnicza publikacji rozpoczyna się od wstępu, w którym ukazano cel oraz pytanie problemowe publikacji. W następnej (drugiej) części tekstu przybliżono wybrane służby mundurowe takie jak: Policja, Straż Miejska (Gminna) oraz służby ochrony w rozumieniu sektora prywatnego. Służby i formacje te używają oraz wykorzystują środki przymusu bezpośredniego na podstawie aktów normatywnych i wedle ściśle określonych przypadków i zasad. W trzeciej części omówiono sztukę walki – karate *kyokushin*, jej podstawowe zasady oraz wybrane techniki, które mają realne przełożenie na przeprowadzanie interwencji siłowych. W czwartej części skoncentrowano się na aspektach psychicznych i psychologicznych sztuki walki karate oraz ich wykorzystaniu w pracy służb mundurowych. Część ostatnia (zakończenie) stanowi podsumowanie, odpowiedź na pytanie problemowe oraz wnioski płynące z analizy tematu.

Pytanie problemowe brzmi: W jaki sposób umiejętności nabywane poprzez lata treningu sztuk walki, w tym karate kontaktowego (karate

² J. Piwowarski (2010). *Etyka służb mundurowych na wzór japoński w kontekście Przysięgi Dojo*. „Zeszyt Naukowy Apeiron”, 2010/4, s. 64–74.

³ K. Raczkowski (2008). *Sztuka walki i samoobrona: w aspekcie historycznym, prawnym, psychologicznym*. Difin. Warszawa, s. 135.

kyokushin), mają wpływ na pracę funkcjonariuszy służb mundurowych i porządkowych w zakresie przeprowadzanych interwencji?

Służby mundurowe oraz porządkowe jako przykłady formacji stosujących siłę fizyczną oraz inne środki przymusu bezpośredniego

Służby mundurowe powołane zostały do pełnienia określonych funkcji. Ich rola oraz funkcjonowanie często różnią się od charakteru i miejsca pełnienia służby. Mają jednak wspólną cechę. Działając na mocy aktów prawnych, w tym poszczególnych ustaw, w swej istocie wypełniają obowiązki nałożone na nie przez ustawodawcę. Jednym z ich podstawowych zadań jest eliminacja oraz neutralizacja zjawisk, które z punktu widzenia państwa i jego obywateli są niekorzystne. Aby prawidłowo zapewnić bezpieczeństwo publiczne, które w swej istocie obejmuje takie aspekty jak: ochrona życia i zdrowia, przestrzeganie norm prawnych oraz obyczajów społecznych, a także zapewnienie spokoju i porządku publicznego, funkcjonariusze służb często muszą używać lub wykorzystywać środki przymusu bezpośredniego⁴.

Na wstępie należy zaznaczyć, że pojęcia: *użycie* i *wykorzystanie* środka przymusu bezpośredniego nie są tożsame. *Użycie* środka przymusu bezpośredniego zachodzi wtedy, gdy ten zostanie zastosowany w stosunku do osoby. O *wykorzystaniu* natomiast mowa jest, gdy środek przymusu bezpośredniego zastosowany został wobec zwierzęcia, a także do zatrzymania, zablokowania lub unieruchomienia pojazdu. *Wykorzystanie* nastąpi również, gdy środek przymusu bezpośredniego zastosuje się w celu pokonania przeszkody⁵.

Art. 2 Ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej ukazuje pełen katalog służb, straży i inspekcji posiadających uprawnienia do stosowania środków przymusu bezpośredniego (ŚPB). Są to funkcjonariusze i pracownicy takich formacji i instytucji, jak⁶:

- Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
- Agencja Wywiadu;
- Służba Ochrony Państwa;
- Służba Celno-Skarbowa;
- Centralne Biuro Antykorupcyjne

⁴ T. Kośmider (2020). *Środki przymusu bezpośredniego. Zakres i sposoby użycia na przykładzie wybranych podmiotów bezpieczeństwa*. Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości. Warszawa, s. 7.

⁵ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz.U.2024.383 t.j.), art. 4.

⁶ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz.U.2024.383 t.j.), art. 2.

- Państwowa Straż Łowiecka;
- Państwowa Straż Rybacka;
- **Policja;**
- Służba Kontrwywiadu Wojskowego;
- Służba Więzienna;
- Służba Wywiadu Wojskowego;
- **Straże Gminne (Miejskie);**
- Straż Graniczna;
- Straż Leśna;
- Straż Marszałkowska;
- Straż Ochrony Kolei;
- Straż Parku;
- Żandarmeria Wojskowa lub wojskowe organy porządkowe;
- **służba ochrony fizycznej osób i mienia;**
- Inspekcja Transportu Drogowego;
- Regionalna Inspekcja Wodna;
- służby porządkowe;
- zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich, okręgowe ośrodki wychowawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze

Lista środków przymusu bezpośredniego jest bardzo szeroka. Obejmuje ona⁷:

- siłę fizyczną w postaci technik: transportowych, obrony, ataku, obezwładnienia;
- kajdanki: zakładane na ręce, zakładane na nogi, zespolone;
- kaftan bezpieczeństwa;
- pas obezwładniający;
- siatkę obezwładniającą;
- kask zabezpieczający;
- pałkę służbową;
- wodne środki obezwładniające;
- psa służbowego;
- konia służbowego;
- pociski niepenetracyjne;
- chemiczne środki obezwładniające;
- przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej;
- celę zabezpieczającą;
- izbę izolacyjną;
- pokój izolacyjny;

⁷ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz.U.2024.383 t.j.), art. 12.

- kolczatkę drogową;
- pojazdy służbowe;
- środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe;
- środki pirotechniczne.

Prawidłowe stosowanie środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy zależy od wielu czynników. Pierwszym i najważniejszym z nich jest znajomość aktów normatywnych, na podstawie których w danych sytuacjach podczas czynności służbowych można stosować ŚPB. Drugim z nich jest praktyczna umiejętność ich użycia, co zależy od indywidualnego wyszkolenia, wytrenowania funkcjonariusza w zakresie techniki i taktyki interwencji, samoobrony i sztuk walki. Aby zrealizować cel w postaci przeprowadzenia prawidłowej interwencji z użyciem lub wykorzystaniem ŚPB, funkcjonariusz musi kierować się zbiorem zasad. Jest to katalog informacji, w jaki sposób mundurowi powinni przeprowadzać czynności związane ze stosowaniem przymusu bezpośredniego. Można wyróżnić takie zasady i reguły jak: kompetencje, ostrzeżenia, celowość, niezbędność, minimalizacja skutków, szczególna ostrożność i przestrzeganie praw człowieka⁸.

Najczęściej stosowanym środkiem przymusu bezpośredniego, a zarazem najmniej dotkliwym, oraz powodującym zwykle najmniej negatywnych skutków, jest siła fizyczna w postaci technik: transportowych, obrony, ataku, obezwładnienia. Na potrzeby niniejszej publikacji zestawiono ze sobą trzy służby, które do realizacji swoich ustawowych zadań mają prawo stosować siłę fizyczną: Policję, Straż Gminną (Miejską) oraz służbę ochrony. Każda z tych formacji została bowiem powołana do innych czynności, lecz ich funkcje i kompetencje często przenikają się, a funkcjonariusze tych jednostek kooperują i współpracują ze sobą celem zapewnienia szeroko pojętego bezpieczeństwa.

Policja, jako umundurowana i uzbrojona formacja, została powołana, aby służyć społeczeństwu. Jej głównym przeznaczeniem jest ochrona bezpieczeństwa osób oraz dbałość o przestrzeganie porządku publicznego⁹. Do realizacji swoich czynności może używać i wykorzystywać środki przymusu bezpośredniego, które zostały określone w art. 12 ust. 1 pkt 1–13 i 17–20 Ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej¹⁰. Oznacza to, że funkcjonariusze Policji mogą m.in. stosować siłę fizyczną w postaci technik: transportowych, obrony, ataku oraz obezwładnienia¹¹. Uwzględniając

⁸ L. Dyduch, K. Świerczewski, W. Biedrzycki (2014). *Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez policjantów*. Centrum Szkolenia Policji. Legionowo, s. 26–27.

⁹ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U.1990 Nr 30 poz.179), art. 1.

¹⁰ *Ibidem*, art. 16, ust. 1.

¹¹ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz.U.2024.383 t.j.), art. 12.

przypadki użycia owych technik, a także kierując się zasadami stosowania ŚPB, trzeba zaznaczyć, że daje to funkcjonariuszom duże spektrum możliwości. Należy podkreślić, że rozeznanie możliwości użycia lub wykorzystania ŚPB w dynamicznej sytuacji, jaką niewątpliwie są interwencje siłowe, zależy od odpowiedniego przygotowania funkcjonariusza pod kątem merytorycznym, praktycznym (sprawnościowym) oraz mentalnym (psychicznym).

Straże Miejskie lub Gminne funkcjonują na terenie Rzeczypospolitej Polskiej w wielu miejscowościach. Ich rola nieco różni się od Policji. Straż Miejska jest samorządową formacją mundurową, która może zostać powołana na terenie miasta lub gminy. Jej głównym zadaniem jest ochrona porządku publicznego na terenie podległym właściwym organom samorządowym (prezydent miasta, wójt, burmistrz)¹². Należy wspomnieć, że w toku realizacji ustawowych zadań, strażnikom miejskim wolno stosować środki przymusu bezpośredniego. Wymienione są one w art. 12 ust. 1 Ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej w następujących punktach:

- pkt 1 lit. a, b i d,
- pkt 2 lit. a, pkt 7, 9,
- pkt 12 lit. a,
- pkt 13¹³.

Analizując ustawę, należy podkreślić, że uprawnienia strażników dotyczące użycia siły fizycznej są nieco skromniejsze niż w przypadku Policji. Straż Miejska może stosować siłę fizyczną jedynie w postaci technik: transportowych, obrony oraz obezwładnienia¹⁴. Techniki ataku nie zostały przewidziane przez ustawodawcę. Warto dodać, że pozostałe formy technik interwencji związanych z siłą fizyczną również są bardzo bogate. Daje to szeroką gamę możliwości ich zastosowania oraz wymaga od funkcjonariuszy wszechstronności, znajomości prawa, a także odporności fizycznej i emocjonalnej.

Pracownicy ochrony fizycznej osób i mienia, którzy wpisani są na listę kwalifikowanych pracowników, wykonują zadania, które polegają m.in. na zapewnieniu bezpieczeństwa na chronionych obszarach lub obiektach¹⁵. Podczas pracy, zgodnie z obowiązującymi przepisami, mogą stosować środki przymusu bezpośredniego, m.in. siłę fizyczną. Uprawnienie to, jednakże, jest ograniczone, podobnie jak w przypadku strażników miejskich. Kwalifikowani pracownicy ochrony fizycznej w ramach swoich kompetencji, po zaistnieniu odpowiednich przypadków, mogą użyć lub wykorzystać siłę fizyczną

¹² Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz. U. 1997 Nr 123 poz. 779), art. 1, ust. 1.

¹³ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych... *Op. cit.*, art. 14, ust. 1.

¹⁴ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach... *Op. cit.*, art. 12.

¹⁵ Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz.U.2021.1995 t.j.), art. 2.

w postaci: technik transportowych, obrony oraz obezwładnienia. Techniki ataku są zabronione¹⁶. Profesjonalny pracownik ochrony niewątpliwie powinien posiadać specjalistyczne umiejętności, dysponować szeroką wiedzą o bezpieczeństwie, psychologii, zabezpieczeniach technicznych, a także wykazywać się siłą fizyczną. Nie powinien natomiast dążyć do przemocy. Brak odpowiedniego przygotowania merytorycznego i fizycznego może skutkować narażeniem życia i zdrowia jego oraz innych osób, a także może prowadzić do poniesienia odpowiedzialności prawnej¹⁷.

Tabela 1. Zestawienie kompetencji prawnych dotyczących użycia siły fizycznej przez wybrane służby

Siła fizyczna/służba	Policja	Straż Miejska	Ochrona
Techniki transportowe	TAK	TAK	TAK
Techniki obrony	TAK	TAK	TAK
Techniki ataku	TAK	NIE	NIE
Techniki obezwładnienia	TAK	TAK	TAK

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz.U.2024.383 t.j.).

Powyższe zestawienie obrazuje, że najszerszymi uprawnieniami związanymi z zastosowaniem siły fizycznej, jako środka przymusu bezpośredniego, dysponuje Policja. Straż Miejska, jak i ochrona w czasie realizacji swoich zadań, nie mogą używać technik ataku. Warto jednak dodać, że funkcjonariusz Policji, używając siły fizycznej, nie może zadawać uderzeń. Wyjątek stanowi konieczność odparcia zamachu na życie, zdrowie i mienie, a także przeciwdziałanie ucieczce¹⁸.

Sztuka walki karate *kyokushin* – podstawowe założenia i zastosowanie praktyczne

Karate, jako pojęcie japońskie, oznacza dosłownie „pusta ręka”. Termin ten odnosi się do walki wręcz, bez zastosowania broni, czyli siły fizycznej. *Kyokushin* natomiast jest pojęciem złożonym, które wprost oznacza „najwyższa prawda”. Może być ono interpretowane wielowymiarowo, zarówno pod kątem fizyczności – jako doskonalenie ciała poprzez trening fizyczny – jak

¹⁶ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach... Op. cit., art. 12.

¹⁷ H. Stankiewicz (2014). *Pracownicy Ochrony Osób i Mienia w Systemie Bezpieczeństwa Publicznego w Polsce*. „Społeczeństwo i Ekonomia”, 1(1), s. 223.

¹⁸ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach... Op. cit., art. 14, ust. 2.

i duchowo. Przez trening sportowy rozwijane są również aspekty psychologiczne. Kultura bezpieczeństwa niewątpliwie nawiązuje do japońskiego Budo. Jest to zbiór wartości możliwych do osiągnięcia poprzez właśnie trening fizyczny i mentalny. Oba pojęcia nawiązują do drogi doskonalenia, a przy tym kultywowania kultury wojownika niezbędnej w funkcjonowaniu systemów bezpieczeństwa¹⁹.

Założycielem *kyokushin*, a także jednym z prekursorów nowożytnego karate, był Koreańczyk Young-i-choi, który został naturalizowany w Japonii. Przybierał nazwisko Masutatsu Oyama (1923–1994). Oyama od wczesnego dzieciństwa uprawiał sztuki walki między innymi: *kempo*, *judo*, karate *goju-ryu* oraz karate *ghotokan*²⁰. We wszystkich stylach osiągał mistrzostwo. Zasłynął z wielu konfrontacji z przeciwnikami oraz zwierzętami (toczył pojedynki z bykami lub wołami, które był w stanie pokonać za pomocą pięści), udowadniając wszechstronność i skuteczność karate *kyokushin* w walce z innymi stylami²¹. Pomimo wielu podziałów federacyjnych, *kyokushin* zyskało rozgłos i prestiż na całym świecie. Zasady treningu oraz walki (zarówno sportowej, jak i realnej, służącej do samoobrony) sprawiły, że jest to jeden z najtwardszych istniejących stylów karate, mający realne przełożenie na konfrontację z przeciwnikiem²².

Trening sportowy i fizyczny karate *kyokushin*, w znaczącym uproszczeniu, opiera się na trzech elementach. Są to:

1. *kihon* (techniki podstawowe wykonywane w miejscu takie jak: pozycje, pchnięcia, bloki, uderzenia, kopnięcia);
2. *kata* (układy formalne, które mają służyć nauce poruszania się w pozycjach, stosując techniki obrony i ataku w różnych konfiguracjach);
3. *kumite* (wolna walka z partnerem/przeciwnikiem, która jest najważniejszą częścią oraz kwintesencją karate).

Aktualnie szkolenie sportowe w karate *kyokushin* znacznie różni się od tradycyjnego, które zostało zapoczątkowane przez Oyamę. Obecnie w walce sportowej dozwolone są ataki na całe ciało, z pominięciem miejsc wrażliwych (np. kręgosłup lub krocze). Nie można również zadawać uderzeń rękami w głowę. Należy podkreślić, że sposób prowadzenia treningów przed ustanowieniem rywalizacji sportowej w karate znacznie się różnił. W dużej mierze został dopasowany do reguł sportowych. Wiele stosowanych technik uznano za niebezpieczne i zakazano ich używania podczas turniejów. Jednakże styl

¹⁹ W.J. Cynarski (2017). *Samoobrona indywidualna w perspektywie ogólnej teorii sztuk walki*. „Kultura Bezpieczeństwa, Nauka – Praktyka – refleksje”, nr 27.

²⁰ K. Raczkowski (2008). *Sztuka walki i samoobrona...* Op. cit., s. 65–66.

²¹ C. Quinn (2020). *The Budo Karate of Mas Oyama. Filozoficzne podstawy najpotężniejszej japońskiej sztuki walki*. Coconut Productions Brisbane. Australia. s. 33.

²² K. Raczkowski (2008). *Sztuka walki i samoobrona...* Op. cit., s. 66.

ten jest dużo szerszy i głębszy, a techniki zabronione w walce sportowej trenuje się w sposób kontrolowany po osiągnięciu wyższego poziomu wyszkolenia. Istota *kyokushin* polega na tym, aby poradzić sobie z każdą formą ataku, w tym z konfrontacją z napastnikiem, który nie szanuje reguł i zasad. Powszechne rozumienie karate zazwyczaj ogranicza się do rywalizacji sportowej, lecz pojmowanie tradycyjne zdecydowanie wykracza poza ten krąg. W pierwotnym rozumieniu walki – *kumite* – można było stosować techniki takie jak rzuty, pady, obalenia, które według przepisów sportowych są zabronione²³. Czyni to karate *kyokushin* stylem niezwykle wszechstronnym, mającym zastosowanie zarówno w walce sportowej, rozwoju sprawności fizycznej, ale również w samoobronie i zastosowaniu technik interwencji przez funkcjonariuszy służb porządkowych i mundurowych.

Aspekty psychologiczne sztuki walki karate oraz ich wykorzystanie w pracy służb mundurowych

Jednym z najważniejszych elementów w samoobronie, sztukach walki oraz podczas podejmowania interwencji przez służby mundurowe jest odporność psychiczna. Emocje, które towarzyszą ćwiczącemu na sali treningowej, oczywiście różnią się od tych przeżywanych w sytuacji bezpośredniego zamachu na życie lub zdrowie. Jednak odporność emocjonalna, którą kształtuje się poprzez trening sztuk walki, w znaczący sposób może oddziaływać i przekładać się na skuteczność i efektywność działań polegających na przeprowadzaniu interwencji. Osoby odporne psychicznie często przejawiają dużą wiarę we własne możliwości. Stres sytuacyjny stanowi dla nich motywację, szybko i trzeźwo oceniają zagrożenie. Takie jednostki umiejętnie potrafią odnaleźć najlepsze rozwiązanie sporów, a pojawiające się trudności zwykle szybko pokonują. Osoby o słabej odporności emocjonalnej zazwyczaj posiadają niską samoocenę, zachowują się irracjonalnie i nie myślą logicznie²⁴.

Trenując sztuki walki, adepci uczą się kształtowania odporności psychicznej. Trening mentalny składa się m.in. z takich form jak:

- koncentracja na zadaniu (stawianie celów możliwych do osiągnięcia),
- rozwój orientacji i kształtowanie samokontroli (panowanie nad emocjami w sytuacjach stresogennych),
- wzmacnianie wytrwałości (wytyczanie celów i realizacja ich)²⁵.

Wartym podkreślenia jest również fakt, że podczas treningu sztuk walki nauczane są metody kontroli agresji. Są to m. in.: jasne reguły postępowania

²³ C. Quinn (2020). *The Budo Karate of Mas Oyama...* Op. cit., s. 65.

²⁴ K. Raczkowski (2008). *Sztuka walki i samoobrona...* Op. cit., s. 120.

²⁵ *Ibidem*, s. 122–123.

wskazywane przez trenera lub instruktora, uświadamianie konieczności znajomości prawa, etyczne postępowanie na sali ćwiczeń (*dojo*) i poza nią, a także zastosowanie treningu fizycznego w celu redukcji negatywnych emocji²⁶.

Karate *kyokushin* w swojej istocie służy trenującym nie tylko do opamiętania metod walki wręcz. Celem tej sztuki walki ma być umożliwienie samorealizacji, tak aby stali się ludźmi o wysokiej wrażliwości społecznej oraz osobami pomagającymi i wspierającymi innych. Jednym z podstawowych założeń treningu karate jest kształtowanie wewnętrznych cech charakteru: pokory, lojalności, odwagi, dyscypliny oraz empatii. Według filozofii Masutatsu Oyamy, nie wystarczy osiągnąć poziom mistrzowski w tej dyscyplinie. Siła i umiejętności praktyczne, które poprzez długoletni trening nabywają ćwiczący, powinny służyć innym. Zakazane jest używanie poznanych umiejętności w celu skrzywdzenia innych osób lub osiągnięcia korzyści materialnych przemocą. Sposób nauczania filozofii *kyokushin* obrazuje motto, którym w swoim życiu kierował się Oyama: „Sprawiedliwość bez siły to nieudolność, siła bez sprawiedliwości jest przemocą”²⁷. Tę filozofię można odnieść i porównać z zastosowaniem środków przymusu bezpośredniego (siły fizycznej) na podstawie obowiązującego prawa (ustawy) przez służby mundurowe i porządkowe celem przywrócenia stanu prawnego jedynie w uzasadnionych przypadkach i tylko w zakresie koniecznym do zrealizowania celu (brak przemocy, minimalizacja skutków).

Tabela 2. Zestawienie podobieństw związanych z treningiem karate *kyokushin*, a przeprowadzaniem interwencji siłowych z wykorzystaniem siły fizycznej przez służby mundurowe

Aspekt praktyczny	Obwarowania prawne		Cel
Karate <i>kyokushin</i>	Siła (fizyczna i emocjonalna), umiejętność walki wręcz	Sprawiedliwość, godność ludzka (powszechnie pojmowana), kierowanie się „etykietą <i>dojo</i> ”	Cel treningu <i>kyokushin</i> : pomoc innym
Służby mundurowe/porządkowe	Użycie ŚPB w postaci siły fizycznej	Podstawy prawne (ustawy, rozporządzenia itd.)	Cel: przywrócenie porządku prawnego – realizacja interwencji

Źródło: Opracowanie własne.

Należy podkreślić, że zarówno używanie ŚPB przez odpowiednie służby, jak i trening karate, nigdy nie mogą służyć przemocy. Zakazany jest, aby

²⁶ *Ibidem*, s. 127.

²⁷ C. Quinn (2020). *The Budo Karate of Mas Oyama...* Op. cit., s. 35.

nabyte umiejętności wykorzystywać do realizacji celów partykularnych. Zarówno praca służb, jak i umiejętności walki nabyte w trakcie długoletniego treningu powinny służyć dobru powszechnemu. Tak samo prawo do użycia siły fizycznej przez funkcjonariuszy musi być stosowane z rozważą w celach związanych z obowiązkami służbowymi. Należy przy tym dodać, że zawsze musi odbywać się to z poszanowaniem przepisów prawa i godności ludzkiej.

Podsumowanie

Celem niniejszego artykułu było ukazanie wpływu praktycznych i mentalnych umiejętności z zakresu sztuk walki w tradycyjnym ujęciu na pracę funkcjonariuszy służb mundurowych i porządkowych na przykładzie karate *kyokushin*.

Pytanie problemowe brzmiało: W jaki sposób umiejętności nabywane poprzez lata treningu sztuk walki, w tym karate kontaktowego (karate *kyokushin*), mają wpływ na pracę funkcjonariuszy służb mundurowych i porządkowych w zakresie przeprowadzanych interwencji? Po przeanalizowaniu aktów normatywnych, literatury przedmiotowej oraz kierując się własnym wieloletnim doświadczeniem w treningu sztuk walki, a także pracy w służbach mundurowych, można wykazać pozytywne znaczenie i rolę treningu karate na służbę funkcjonariuszy.

Jednym z podstawowych zadań służb mundurowych i porządkowych jest przeprowadzanie interwencji w stosunku do osób, które stanowią zagrożenie dla społeczeństwa. Rolą służb jest niwelowanie wszelakich przejawów agresji, reakcja na łamanie prawa i dbanie o bezpieczeństwo obywateli. W związku z tym funkcjonariusze muszą być przygotowani fizycznie (siła, umiejętności praktyczne) i mentalnie (znajomość prawa, odporność emocjonalna) do stosowania środków przymusu bezpośredniego. Trening karate niewątpliwie pomaga w utrzymaniu sprawności fizycznej ogólnej i specjalistycznej. Długoletnie praktykowanie *kyokushin* w rozumieniu tradycyjnym (nie *stricte* sportowym), pozwala na poznanie i opanowanie technik (uderzenia, kopnięcia, bloki obronne, dźwignie, pady, duszenia), które bezdyskusyjnie mogą być wykorzystane w przeprowadzaniu interwencji przez służby mundurowe. Natomiast trening skoncentrowany na wymiarze sportowym może okazać się niewystarczający z powodu ograniczenia technik do przepisów i reguł zawodów. Obok sfery fizycznej ważna jest odpowiednia postawa moralna i emocjonalna. Zarówno funkcjonariusze, jak i ćwiczący sztuki walki powinni być osobami pewnymi siebie, skoncentrowanymi na wykonywanym zadaniu, otwartymi na rozwój osobisty, a także opanowanymi. Trening sztuk walki niewątpliwie rozwija te cechy, co z całą pewnością jest niezbędne podczas służby w formacjach o charakterze porządkowym.

Analizowane w publikacji służby i instytucje mundurowe (Policja, Straż Miejska i ochrona) mogą w różnym stopniu używać siły fizycznej. Odbywa się to w uzasadnionych przypadkach i tylko w ustanowionych ramach prawnych. Funkcjonariusze, przeprowadzając interwencje związane z użyciem siły, muszą kierować się poszanowaniem godności ludzkiej, a ich zadaniem musi być przywrócenie stanu zgodnego z prawem i zapewnienie bezpieczeństwa. Trenując karate, pozyskuje się umiejętności walki wręcz. Jest to duża odpowiedzialność, dlatego każdy ćwiczący musi kierować się wartościami uniwersalnymi, a celem treningu jest pomoc innym ludziom, a nie przemoc i krzywda fizyczna.

Należy dodać, że w poniższej publikacji skupiono się jedynie na trzech służbach porządkowych i kilku podstawowych aspektach ich działań w oparciu o trening karate. Aby w pełni zbadać wpływ treningu sztuk walki na pracę służb mundurowych, należałoby w przyszłości pogłębić analizę o inne wymiary działania służb, a także przeanalizować dodatkowe rodzaje sztuk walki.

Podsumowując, wpływ i umiejętności nabyte przez dłużej trenujących sztuk walki na pracę funkcjonariuszy służb mundurowych i porządkowych są jednoznacznie pozytywne. Warto jednak dodać, że umiejętności kształtowane poprzez naukę karate wymagają wieloletniej pracy i są czasochłonne. Oprócz wymiaru fizycznego, głównym wyznacznikiem jest odporność emocjonalna i kierowanie się kodeksem etycznym co z pewnością ma przełożenie na przeprowadzane interwencje.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz.U.2024.383 t.j.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U.1990 Nr 30 poz. 179).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz. U. 1997 Nr 123 poz. 779).

Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz.U.2021.1995 t.j.).

Monografie

Ambroży T. (2001). *Samoobrona. Podręcznik metodyczny dla instruktorów rekreacji*. Wydawnictwo Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej. Warszawa.

Quinn C. (2020). *The Budo Karate of Mas Oyama. Filozoficzne podstawy najpotężniejszej japońskiej sztuki walki*. Coconut Productions Brisbane. Australia.

Kośmider T. (2020). *Środki przymusu bezpośredniego. Zakres i sposoby użycia na przykładzie wybranych podmiotów bezpieczeństwa*. Wydawnictwo Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości. Warszawa.

- Mazur S. (1985). *Metodyka sportów obronnych, cz. I*. Wydawnictwo Naukowe WSP. Kraków.
- Raczkowski K. (2008). *Sztuka walki i samoobrona: w aspekcie historycznym, prawnym, psychologicznym*. Difin. Warszawa

Artykuły naukowe

- Cynarski W.J. (2015). *Ekspresyjny wymiar sztuk walki*. Rzeszów. „Kultura Bezpieczeństwa, Nauka – Praktyka – refleksje”, nr 17.
- Cynarski W.J. (2017). *Samoobrona indywidualna w perspektywie ogólnej teorii sztuk walki*. „Kultura Bezpieczeństwa, Nauka – Praktyka – refleksje”, nr 27.
- Dyduch L., Świerczewski K., Biedrzycki W. (2014). *Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez policjantów*. Centrum Szkolenia Policji. Legionowo.
- Piowowski J. (2010). *Etyka służb mundurowych na wzór japoński w kontekście Przysięgi Dojo*. „Zeszyt Naukowy Apeiron” 2010/4.
- Stankiewicz H. (2014). *Pracownicy Ochrony Osób i Mienia w Systemie Bezpieczeństwa Publicznego w Polsce*. „Społeczeństwo i Ekonomia”, 1(1).

Netografia

- Niezdropa D. (2022, 12 stycznia). *Sztuki Walki w policyjnych interwencjach*. Stołeczny Magazyn Policyjny. <https://magazyn-ksp.policja.gov.pl/mag/poradniki/108216,Sztuki-Walki-w-policyjnych-interwencjach.html> [dostęp: 23.04.2025 r.].

Abstrakt

Celem niniejszej publikacji jest wykazanie wpływu praktycznych i mentalnych umiejętności z zakresu sztuk walki w tradycyjnym ujęciu na pracę funkcjonariuszy służb mundurowych i porządkowych.

Pytanie problemowe brzmi: W jaki sposób umiejętności nabywane przez lata treningu sztuk walki w tym karate kontaktowego (karate *kyokushin*) mają wpływ na pracę funkcjonariuszy służb mundurowych i porządkowych w zakresie przeprowadzanych interwencji?

Starano się wykorzystać kilkudziesięcioletnie doświadczenie w treningu dyscypliny karate – zarówno pod kątem zawodniczym oraz instruktorskim, a także wieloletnią pracę w służbach porządkowych i mundurowych. Dokonano analizy obowiązujących aktów prawnych, literatury przedmiotowej oraz tematycznej. Do osiągnięcia celów niniejszej publikacji wykorzystano metody badawcze takie jak: analiza treści jakościowa, obserwacja uczestnicząca oraz studium przypadku.

Publikacja rozpoczyna się od wstępu, w którym ukazano cel oraz pytanie problemowe publikacji. W następnej części tekstu przybliżono wybrane służby mundurowe używające oraz wykorzystujące środki przymusu bezpośredniego, a także obowiązujące akty normatywne, na podstawie których działają. W trzeciej części omówiono sztukę walki – karate *kyokushin*, jej podstawowe zasady oraz wybrane techniki mające realne przełożenie na przeprowadzanie interwencji siłowych. Dalej

skoncentrowano się na aspektach psychicznych i psychologicznych karate oraz ich wykorzystaniu w pracy służb mundurowych. Zakończenie stanowi podsumowanie, odpowiedź na pytanie problemowe oraz wnioski płynące z analizy tematu.

Na potrzeby niniejszej publikacji zestawiono ze sobą trzy służby, które do realizacji swoich ustawowych zadań mają prawo stosować siłę fizyczną: Policję, Straż Gminną (Miejską), służby ochrony osób i mienia. Każda z tych formacji została bowiem powołana do innych czynności, lecz ich funkcje i kompetencje często przenikają się ze sobą, a funkcjonariusze tych jednostek kooperują i współpracują ze sobą w celu zapewnienia szeroko pojętego bezpieczeństwa.

The use of traditional martial arts skills in the work of uniformed and law enforcement services on the example of Kyokushin karate

Abstract

The aim of this paper is to demonstrate the impact of practical and mental skills derived from traditional martial arts on the work of uniformed and law enforcement officers.

The problem question is: How do the skills acquired through years of martial arts training, including full contact karate (Kyokushin karate), impact on the work of uniformed and law enforcement officers during the interventions they conduct.

To achieve the aim of the paper, an effort was made to utilize decades of experience in karate training – both from a competitive and instructional perspective – as well as many years of work in law enforcement and uniformed services. An analysis of the applicable legal acts, as well as the relevant literature on the subject and related topics, was conducted. To achieve the objectives of this publication, the following research methods were employed: qualitative content analysis, participant observation, and case study.

The main part of the paper begins with an introduction, in which the aim and the problem question of the paper are presented. The next (second) section presents selected uniformed services, which use and apply means of direct coercion, as well as the binding normative acts on the basis of which the services operate. The third part discusses the martial arts of Kyokushin karate, their fundamental principles and selected techniques which have a genuine impact on conducting forceful interventions. The fourth part focuses on the mental and psychological aspects of the martial art of karate and their use in the work of uniformed services. The last part (conclusion) is a summary, an answer to the problem question and conclusions drawn from the analysis of the topic.

For the purposes of this publication, a comparative analysis has been conducted of three services legally authorized to use physical force in the execution of their statutory duties: the Police, the Municipal Police, and the Security Service. Although each of these entities was established to perform distinct functions, their roles and competences frequently overlap. Consequently, officers from these services often engage in cooperation and joint operations aimed at ensuring comprehensive public safety.

Słowa kluczowe: służby mundurowe, sztuki walki, interwencja, karate

Keywords: uniformed services, martial arts, intervention, karate

Maciej Rohan – absolwent Akademii Ignatianum w Krakowie na kierunku Politologia w specjalizacjach: bezpieczeństwo narodowe oraz bezpieczeństwo międzynarodowe. Prowadzi zajęcia w Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Krośnie z zakresu sportów i specjalności obronnych oraz samoobrony i sztuk walki, a także z zakresu sportów indywidualnych. Funkcjonariusz Straży Miejskiej Miasta Krosna. Ponadto, jest trenerem sportu II klasy w specjalizacji karate oraz instruktorem: samoobrony, technik i taktyki interwencji oraz trenerem personalnym. Posiada długoletni staż instruktorski oraz zawodniczy w dyscyplinie karate *kyokushin*, a także stopień mistrzowski 2 dan. Był członkiem kadry Polski na turnieje międzynarodowe, w tym Mistrzostwa Europy. Jego zainteresowania skupiają się na zagadnieniach związanych z: bezpieczeństwem narodowym, bezpieczeństwem międzynarodowym, teorią bezpieczeństwa, oraz sportami i specjalnościami obronnymi, a także zastosowaniem i rolą sztuk walki w służbach mundurowych.